

Пермінова С. О.

канд. пед. наук, доцент

Василенко М.Ю.

студентка 4-го курсу

Національний технічний університет України

«КПІ ім. Ігоря Сікорського», м. Київ,

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

***Анотація.** В статті досліджується поняття економічної ефективності імпоротної діяльності підприємства як багатогранної економічної категорії. Здійснено систематизацію різновидів факторів впливу на неї за спрямованістю дії, за часом дії, за джерелом впливу, за сферою впливу, за ступенем спонування до імпоротної діяльності, за механізмом дії та ступенем важливості. Виокремлено внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на імпорتنу діяльність суб'єктів господарювання. Проаналізовано контрольовані чинники, планомерний вплив на які дозволяє підприємству підвищувати рівень ефективності своєї імпоротної діяльності, та неконтрольовані чинники, які становлять серйозні загрози та ризики для зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Розглянуто фактори, що впливають на ефективність укладання та виконання контракту на імпорт з урахуванням специфіки змісту комерційних угод, умови договору купівлі-продажу імпортного товару, ефективності ринку збуту фірми-імпортера. Приділено увагу аналізу факторів ризику, які пов'язані з українською специфікою здійснення імпоротної діяльності вітчизняними підприємствами. Зроблено акцент на необхідності вивчення та врахування чинників, що впливають на зовнішньоекономічну діяльність підприємства.*

***Ключові слова:** економічна ефективність; зовнішньоекономічна діяльність, імпортна діяльність, фактори впливу.*

Perminova S.O., Vasylenko M. Y.

**ECONOMIC EFFICIENCY THE ENTERPRISE'S IMPORT ACTIVITY:
FACTORS OF INFLUENCE**

Annotation. The article explores the concept of economic efficiency of the enterprise's import activity as a multifaceted economic category. It was done the systematization of the factors influencing it by the direction of the action, the time of action, the source of influence, the sphere of influence, the degree of motivation for import activity, the mechanism of action and the degree of importance. The internal and external factors influencing the import activity of economic entities are singled out. Analyzed are controlled factors, planned impact on which allows the enterprise to increase the level of efficiency of its import activities, and uncontrolled factors that constitute serious threats and risks for the foreign economic activity of the enterprise. Factors are considered, they influence the effectiveness of the conclusion and execution of the import contract, taking into account the specifics of the content of commercial transactions, the terms of the contract of purchase and sale of imported goods, the efficiency of the sales market of the importing company. Attention is paid to the analysis of risk factors associated with the Ukrainian specifics of import activities by domestic enterprises. The emphasis was placed on the need to study and take into account the factors affecting the foreign economic activity of the enterprise.

Keywords: economic efficiency, foreign economic activity, import activity, factors of influence.

Перминова С.А., Василенко М.Ю.

**ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИМПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ПРЕДПРИЯТИЯ: ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ**

Аннотация. В статье исследуется понятие экономической эффективности импортной деятельности предприятия как многогранной экономической категории. Осуществлена систематизация факторов влияния на нее по направленности действия, по времени действия, по источнику влияния, по

сфере влияния, по степени побуждения к импортной деятельности, по механизму действия и степени важности. Выделены внутренние и внешние факторы, влияющие на импортную деятельность субъектов хозяйствования. Проанализированы контролируемые факторы, планомерное воздействие на которые позволяет предприятию повышать уровень эффективности своей импортной деятельности, и неконтролируемые факторы, которые составляют серьезные угрозы и риски для внешнеэкономической деятельности предприятия. Рассмотрены факторы, влияющие на эффективность заключения и исполнения контракта на импорт с учетом специфики содержания коммерческих сделок, условия договора купли-продажи импортного товара, эффективности рынка сбыта фирмы-импортера. Уделено внимание анализу факторов риска, связанных с украинской спецификой осуществления импортной деятельности отечественными предприятиями. Сделан акцент на необходимости изучения и учета факторов, влияющих на внешнеэкономическую деятельность предприятия.

Ключевые слова: *экономическая эффективность; внешнеэкономическая деятельность, импортная деятельность, факторы влияния.*

Постановка проблеми та актуальність дослідження. В умовах глобалізації та євроінтеграції зовнішньоекономічні операції відіграють усе більшу роль в діяльності українських підприємств, а отже питання дослідження факторів впливу на їх ефективність є надзвичайно актуальним. Особливо важливим є момент визначення контрольованих та неконтрольованих підприємством чинників ефективності імпортової діяльності задля здійснення планомирного впливу та мінімізації ризиків відповідно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема дослідження ефективності імпортих операцій привертає увагу вчених у всьому світі. Суттєвий внесок у теоретичні і практичні аспекти ефективності імпортих операцій внесли вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: О.Крамарева, М.Афанасьєва, О.Давидова, Л. Кутідзе, П.Орлова, А.Дем'янченко, С.Захарова, О.Вакульчик,

Д.Дубицький, С.Гринкевич, П.Кругман, М.Обсфельд, П.Ліндерт та ін., які досліджували сутність економічної категорії «ефективність зовнішньоекономічної діяльності», ефективність імпортової діяльності підприємства та її показники.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження факторів впливу на економічну ефективність імпортової діяльності підприємства, обґрунтування їх класифікацій задля визначення основних напрямків розвитку і удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття ефективності вперше було введено в економічну науку Г. Емерсоном. Ефективність, на його думку, - це максимально вигідне співвідношення між сукупними витратами і економічними результатами [1]. Наразі, ефективність стає керівним принципом управління підприємством. Для її оцінки Т. В. Рижкова [2] пропонує розглядати ефективність не як просте відношення або коефіцієнт, а доповнити зміст ефективності таким поняттям як вектор, що показує напрямок розвитку діяльності підприємства. Організація є ефективною, якщо отримано економічний ефект і рухається поступально, в правильному напрямку.

Економічною ефективною зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства вважають ступінь збільшення доходу від здійснення експортно-імпортової діяльності, тобто критерієм ефективності є прибуток [3, с.121-126]. Бути більш ефективним - означає отримувати більший результат на тих же ресурсах, або отримувати такий же результат за рахунок зменшення ресурсів.

З різноманіття теоретичних підходів, які висвітлені в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів випливає, що поняття «ефективність імпорту» є багатогранною економічною категорією, на яку впливають різноманітні фактори.

На основі аналізу літературних джерел [2,4,5,7] систематизовано різновиди факторів впливу на економічну ефективність імпортової діяльності за такою класифікацією:

1. За спрямованістю дії:
 - сприятливі;

- несприятливі.
2. За часом дії:
- постійно діючі;
 - тимчасово діючі, що здійснюють свій вплив на одноразовій або періодичній основі.
3. За джерелом впливу:
- фактори, що відрізняють учасників імпортової діяльності від підприємств, які працюють тільки на внутрішньому ринку;
 - зовнішні чинники (державні програми розвитку експорту, заохочення іноземних інвестицій і т.п.);
 - фактори, пов'язані з поведінкою фірми (маркетингова орієнтація фірми, цілеспрямованість менеджменту і т.д.)
4. За сферою впливу:
- фінансово-економічні;
 - управлінські;
 - організаційні;
 - маркетингові;
 - логістичні;
 - виробничі;
5. За ступенем спонукання до імпортової діяльності:
- заохочувальні;
 - гальмівні.
6. За механізмом дії:
- прямої дії;
 - опосередкованої дії.
7. За ступенем важливості:
- основні;
 - другорядні.

В.Г. Маргасова, А.В. Роговий, В.В. Виговська [6, с.209] виділяють внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на імпортовою діяльність суб'єктів

господарювання (табл. 1). Варто звернути увагу на те, що практично всі фактори мають негативний характер. Разом із тим, багато чинників мають схожу сутність (пільгове оподаткування бізнесу, державна підтримка, зниження експортних тарифів).

Таблиця 1

Фактори впливу на імпорتنу діяльність підприємства [6, с. 209]

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
висока інноваційно-інвестиційна спроможність	можливість диверсифікації виробництва
відсутність стратегічних напрямів діяльності	вертикальна інтеграція
застаріле обладнання	прискорене зростання ринку
низька рентабельність	залучення додаткового капіталу
відсутність кваліфікованих спеціалістів ведення ЗЕД	пільгове оподаткування бізнесу
відсутність вільних фінансових ресурсів	державна підтримка
висока собівартість продукції	зниження експортних тарифів
висока вартість капіталу	існування постійних господарських зв'язків
існування значних фінансових ризиків	сповільнення темпів зростання попиту
низький рівень фінансового контролінгу	несприятлива економічна політика в уряді
корпоративні конфлікти	несприятливе законодавство
	зміна валютного курсу або торговельної політики інших країн
	нестабільна політична ситуація

Слід зазначити, що різні вчені надають різноманітну класифікацію чинників впливу на імпорتنу діяльність підприємства, проте, досліджуючи ЗЕД підприємства, необхідно звернути увагу на те, що усі фактори за своїм характером можна поділити на контрольовані та неконтрольовані.

Здійснюючи планомірний вплив на контрольовані чинники, підприємство може підвищувати рівень ефективності своєї імпоротної діяльності. До таких факторів можна віднести:

- ринкові стратегії підприємства;
- організаційну структуру підприємства;
- інформаційне забезпечення ЗЕД;
- організацію міжнародного маркетингу;
- умови угод з контрагентами;
- якість і адаптацію імпортованого товару до потреб внутрішнього ринку;

- асортимент і диверсифікацію продукції;
- цінову політику та ін.

Неконтрольовані фактори, як правило, є причиною більш серйозних загроз для ЗЕД підприємства. Найбільш важливі неконтрольовані фактори:

- зовнішньоторговельна політика країн;
- ступінь розвитку міжнародних економічних відносин;
- тенденції в розвитку світової інтеграції;
- стан економіки країн експортерів;
- кон'юнктура ринку;
- ємність ринку збуту;
- рівень транспортних тарифів і мит;
- динаміка валютних курсів.

Однак, контрольовані фактори не тотожні внутрішнім, а неконтрольовані – зовнішнім, оскільки за допомогою певного внутрішнього фактора підприємства можна вплинути не тільки безпосередньо на діяльність підприємства, а на ринок в цілому, на галузь чи певну промислову одиницю. В той же час, неконтрольовані чинники можуть змінюватись за рахунок внутрішнього середовища, оскільки розвиток та удосконалення діяльності підприємств спонукає державу пристосовуватись до нових умов [7, с.312].

Крім того, кожна окрема імпортна операція є частиною зовнішньоекономічної діяльності підприємства, а отже впливає на її ефективність. У цьому зв'язку важливо розглянути фактори, що впливають на ефективність укладання та виконання контракту на імпорт.

Якщо взяти до уваги основні критерії ефективності комерційних угод, специфіку змісту і виконання імпортного контракту, то найбільш впливовими факторами його ефективності можна вважати наступні (табл. 2):

- ступінь ефективності ринку збуту фірми-імпортера;
- істотні умови договору купівлі-продажу імпортного товару;
- обмежуючі фактори, які зумовлюють бюджет контракту.
-

Фактори ефективності виконання контракту на імпорт [8]

Фактори першого порядку	Фактори другого порядку
Ступінь ефективності ринку збуту фірми-імпортера	1.1. Рівень рентабельності продажів імпортного товару
	1.2. Рівень інфляції національної валюти
Істотні умови договору купівлі-продажу імпортного товару	Тривалість комерційного циклу контракту
	Умови оплати імпортного товару
	Натурально-речова форма предмета контракту
	Розмір внутрішніх витрат за контрактом
Обмежуючі фактори, які зумовлюють бюджет контракту	Потреба в оборотному капіталі і його ціна
	Ринкова ціна продажу
	Розмір зовнішніх витрат за контрактом
	Рівень митного оподаткування

Для практичних досліджень ефективності імпортної діяльності українських підприємств особливого значення набувають чинники, які пов'язані з українською специфікою [9]: відмінності в корпоративній культурі; несприятливість економічного та політичного клімату країни; недостатній міжнародний досвід та кваліфікація у менеджерів підприємств - учасників ЗЕД; відсутність в українських імпортерів традиційних зв'язків з іноземними контрагентами; особливості українського законодавства та ін.

Факторами ризику здійснення імпортної діяльності вітчизняними підприємствами можуть бути також: нестабільність державної влади, особливості державного устрою і законодавства, неефективна економічна політика, регіональні проблеми, різка поляризація інтересів різних соціальних груп тощо.

Тому можна стверджувати, що вплив факторів на ефективність імпортної діяльності підприємства є досить багатозначним. Врахування усіх проаналізованих чинників дозволяє суб'єктам господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність адаптуватися до мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища, реагувати на їх динаміку, мінімізуючи можливий негативний вплив.

Висновки. Важливою умовою прийняття рішення про ведення зовнішньоекономічної діяльності є її ефективність, яка залежить від багатьох факторів. У зв'язку з чим для практичного управління ефективністю імпортою діяльністю набуває важливого значення їх класифікація, яку було проведено у роботі. Досягнення високого рівня економічної ефективності імпортою діяльністю підприємства можливе лише з урахуванням впливу усіх груп чинників, що допомагає зменшувати невизначеність, розробляти більш точні плани ЗЕД, оптимізувати ресурси і, в результаті, підвищувати стабільність та ефективність імпортою діяльності підприємства.

Література:

1. Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности: пер. с англ. / Г.Эмерсон. – М.: Экономика, 1992.
2. Рижкова Т.В. / Теоретичні аспекти економічної оцінки ефективності діяльності підприємств /Т.В. Рижкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : cyberleninka.ru/article/v/teoreticheskie-aspekty-ekonomicheskoy-otsenki-effektivnosti-deyatelnosti-predpriyatiy
3. Дем'яненко А.Г. Формирование модели комплексного анализа эффективности внешнеэкономической деятельности предприятия / А.Г.Дем'яненко // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 2. с.121-126
4. Нагірна М. Я. Етіологічна діагностика експортно-імпортою діяльності підприємств / М.Я. Нагірна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/dissertation/2016/2996/dysertaciya_nagirna_m.ya_.pdf
5. Касьянова Г. Экспорт и импорт / Г. Касьянова. – М.: АБАК, - 2015. - 534 с.
6. Маргасова В.Г. Аналіз фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / В.Г.Маргасова, А.В.Роговий, В.В.Виговська // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2009. – № 3 (93). - с. 209

7. Рязанова Н.О. Фактори впливу на розвиток і реалізацію імпортного потенціалу регіону // Н.О. Рязанова / Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал. – №2 (28). – 2012. – С.312-315.

8. Конєв С.І. Механізм забезпечення експортно-імпортної діяльності підприємств за умов членства України в СОТ /С.І. Конєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-20-10.pdf>

9. Беднарська О.Р. Особливості планування ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О.Р. Беднарська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/02_27.pdf

References:

1. Emerson H. Twelve principles of efficiency: translate from English. / H. Emerson. - M.: Economics, 1992. [Electronic resource]. - Access mode: <http://flightcollege.com.ua/library/>

2. Ryzhkova T.V. / Theoretical aspects of economic evaluation of the efficiency of enterprises /T.V Ryzhkova [Electronic resource]. - Access mode: cyberleninka.ru/article/v/teoreticheskie-aspekty-ekonomicheskoy-otsenki-effektivnosti-deyatelnosti-predpriyatiy

3. Dem'yanenko A.G. Formation of the model of complex analysis of the efficiency of foreign economic activity of the enterprise / A.G. Dem'yanenko //Economy, finance, law. – 2005. – № 2. p.121-126

4. Nagirna M. Y. Etiological diagnostics of export-import activity of enterprises / M. Y. Nagirna [Electronic resource]. - Access mode: http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/dissertation/2016/2996/dysertaciya_nagirna_m.ya_.pdf

5. Kasyanova G. Export and import / G. Kasyanova.– M.: АВАК, - 2015. - 534 p.

6. Margasova V.G. Analysis of financial results of foreign economic activity of economic entities / V.G. Margasova, A.V.Rogovy, V.V.Vygovska // Current Problems of Economics: scientific economic journal.– 2009. – № 3 (93). - p. 209

7. Ryazanova N.O. Factors influencing the development and implementation of the import potential of the region // N.O. Ryazanova / Innovative economy: All-Ukrainian scientific and production magazine. – №2 (28). – 2012. – p.312-315.

8. Konev S.I. Mechanism for providing export-import activity of enterprises under the conditions of Ukraine's membership in the WTO / S. I. Konev [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-20-10.pdf>

9. Bednarskaya O.R. Features of planning of risks of foreign economic activity of enterprises / O.R. Bednarskaya [Electronic resource]. - Access mode: http://vlp.com.ua/files/02_27.pdf